"La llegenda forma part de la història borgiana"

Els XXIII Premis Octubre han reunit alguns dels especialistes internacionals més destacats en el coneixement de la família Borja i el Renaixement. Entre ells, un participant d'excepció, el pare Miquel Batllori, que ha estat el veritable protagonista del simposi. Va presentar l'acte inaugural i no s'ha perdut ni una sola de les ponències. Als seus vuitantacinc anys, continua treballant vuit hores al dia i fa recerca de vies encara no obertes sobre la història d'aquesta família valenciana. Coincidint amb el simposi, s'ha presentat el quart volum de les seves *Obres Completes*, obra que fa referència, justament, als Borja.

—Com valoreu que es faci a València un simposi sobre els Borja?

—Naturalment d'una manera molt positiva, perquè si alguna ciutat representa els Borja entre nosaltres és València. Per tant, em sembla molt adient. Per una altra banda, hauria estat més exacte que el simposi s'hagués celebrat l'any 1992, perquè llavors s'esqueia el cinquè centenari de l'elecció d'Alexandre VI. Però, naturalment, ens trobem dins una època en què commemorem en general el pontificat d'Alexandre VI, per tant, es poden prolongar aquestes commemoracions.

—El darrer simposi sobre els Borja va ser a una ciutat prop de Stuttgart ara fa uns tres anys, oi?

—Aquell congrés va donar molta importància a l'aspecte llegendari de la família Borja, a les figures dels Borja que han perdurat en la història darrere d'un besllum de caràcter mític. El títol del congrés era, de fet, "Els Borja a través del besllum mític".

—En aquest sentit, el simposi de València s'interessa més aviat per l'altra cara, la més històrica.

—Sí, però això és més complex. Perquè hi ha una part de la història borgiana que és la part llegendària. La llegenda forma part de la història borgiana; per tant no n'ha quedat exclosa.

—Però, en canvi, vós sempre heu tendit a reivindicar la història real.

—Sí, perquè jo sóc essencialment historiador d'una realitat, partint d'una interpretació nova, perquè treballo amb nova documentació. Però no excloc la història mítica paral·lela dels Borja. Crec que també és molt important. Però no admeto els fets mítics com a fets històrics. I lamento que dels Borja hagi perdurat més la part mítica que no la part històrica.

—S'aconsegueix de desvincular el mite de la realitat?

—Hi ha una desvinculació, perquè els historiadors del mite ja no són els historiadors dels fets. Jo no excloc que es continuï estudiant la mitologia dels Borja, però el que cal, abans de tot, és que es faci una història seriosa dels Borja, en tots els aspectes: familiar, dinàstic, romà, europeu... Jo crec que cal estudiar tota la història, però sense confondre la història mítica amb la història real. Això, ho fan els historiadors seriosos, però els que no ho són fan passar bou per bèstia grossa. Com que els Borja tenien el bou per símbol, doncs, mai millor dit.

—Aquí hi ha encara ara un gran desconeixement dels Borja.

—De fa uns anys ençà s'han fet exposicions sobre la València del Renaixement i, naturalment, la València del Renaixement és la València dels Borja. Això ha fet que hagi ressorgit l'interès pels Borja.

—En aquesta redescoberta, el simposi què hi aporta?

—Hi aporta algunes coses molt interessants des del punt de vista de la història vertadera dels Borja i també de la història mítica. Hi aporta la matisació de molts aspectes que corresponen a fets importants. Jo, per exemple, remarcaria les recerques que es fan actualment sobre la formació dels feus dels Borja de la branca de Gandia i la història de la formació i evolució del ducat de Gandia. S'han fet treballs també molt renovadors sobre la història d'Alexandre VI, com a mecenes dels humanistes del seu temps i dels artistes. De manera que les actes d'aquest congrés seran un volum important per a la història renovada dels Borja.

—Per què creieu que els Borja han estat tan oblidats aquí?

—No ho sé pas gaire, jo no sóc d'aquí. Però potser perquè han quedat substituïts per la figura de sant Francesc de Borja, que, sobretot a Gandia, fou el representant més gran de la família Borja. Potser aquest aspecte religiós és el que ha contribuït més a conservar la família de Gandia, sobretot a la Safor. Sant Francesc de Borja fou un personatge important, creador de la Universitat de Gandia, del primer col·legi de jesuïtes a Europa... En un cert sentit, almenys a la comarca de la Safor i a la part meridional del Regne de València, la figura de Sant Francesc de Borja ha quedat com l'últim representant d'una gran dignitat de tipus moral de la família Borja, una mica per fer oblidar totes les actituds certament no aprovables dels Borja valencians a Roma. Sant Francesc de Borja va rehabilitar la família i, en conseqüència, va fer que s'oblidessin els dos papes. **M. S.**